

El roure

(ALDC, V, 1222. El roure)

El roure és un arbre del gènere *Quercus*, de la família de les fagàcies, de llenya molt dura; deriva del llat. RŌBŌREM (nominatiu RŌBUR) que ja designava tant l'arbre com la fusta, la duresa del qual ha donat lloc a frases comparatives (“fort com un roure”), que ja era present també en el der. llat. *robustus* que significava ‘de roure’ i ‘robust, fort’. ROBORE, passat primer a ROB'RE, va donar *roure* per vocalització de la *b* implosiva, com en PARAB(O)LA > PARAB'LA > *paraula*, i a partir d'aquí assistim a uns canvis que afecten la vocal tònica: **1)** *r[o]ure*, amb l'evolució normal de *ō* > [o] llat. vg. > [o]; **2)** *r[u]ure*, del tancament de [o] > [u], propi del ross., que, a més, s'ha dissimilat localment en *r[u]ire* 9, 12, com en port. *cousa* > *coisa*, o s'ha monoftongat en *r[u]re* 1-8; **3)** *r[ə]ure*, per diferenciació dels dos elements velars del diftong; **4)** *r[ə]ure*, per assimilació de [ə] a la velar, com *vou* < bal. *v[ə]u*, *crou* > bal. *cr[ə]u*, tot i que potser hi hauria ajudat el der. *r[ə]ureda* 23; **5)** *r[ɛ]ure* 57, 58, 72, 75, pel pas tardà, en mall. de [ə] a [ɛ]. El suf. *-er*, propi de fitònims, explica el der. *reurer* 78, com *oliver*, *taronger*, etc., i la var. femenina, *-era*, *roure* 99, 100. La *-i* final de *rouri* 96 és deguda a un tancament de la [e].

Galer 185 és un der. de *gala* ‘cassanella, gla del roure’, procedent del llat. GALLA, amb tractament anòmal de -LL-, que no s'ha palatalitzat, com ocorre en el cast. *agalla*.

Reboll 117, 120, 121 prové del llat. vg. *REPULLUS (cf. cast. *repollo*), der. de PULLUS ‘cria de qualsevol animal’ traslladat al regne vegetal (‘arbre jove’) ‘rebrot especialment de roure o alzina’; tanmateix, no es pot deixar de tenir en compte *ROBULLUS, der. de RŌBUR, especialment pel que fa a l'aspecte semàntic (REW 7353, García de Diego).

Robre i *roble* ens han arribat des del cast., on l'evolució del grup B'R dona *-br-* o, amb dissimilació en el cas d'aquest lexema, *-bl-*. *Queixigo* és de procedència arag., on es troben var. com *caxico*, *catxico*, *caxigo*, etc., procedents d'una arrel preromana CAX-, *CAXICU, de la mateixa de *CASSĀNUS, origen del fr. *chêne* < *chesne*, formes propagades pel cèltic a la Gàl·lia i a Hispània. L'alg. *quelcu* 85 és pres del sard *quercu*, amb tractament lambdacista (com *porta* > *polta*); conviu amb *rívura* 85, adaptació de l'it. *rovere*, que, segons l'inf., designa una altra espècie de fagàcia.

Notem la remarcable extensió de *roure*, amb les seves modificacions sobretot vocàliques i a vegades morfològiques (cf. *reure* 76 [f.]), i el seu coneixement sols per la fusta que s'utilitza (72, 75, 82, 156, 160, 162, 164, 184; és un “arbre foraster” 78), que justificaria la introducció del cast. *roble*, sobretot en terres meridionals.

Roure és el mot normatiu des del DOrt, 1917; en el nostre inventari no apareixen *aglaner* ni *glaner*, enregistrats al DG1, 1932, el darrer pres, com tantes vegades, d'*Aguiló*, i els dos transmesos al DIEC.

